

Lenka Kerdová, *Pražská meziválečná architektura německy mluvících architektů*, Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2020, oponentní posudek dizertační práce

Téma německojazyčných architektů v meziválečné Praze, do kterého se tak znamenitě pustila Lenka Kerdová ve své magisterské a nyní i dizertační práci, rozhodně nepatří k dobře probádaným. Absence výzkumu na tomto poli má více důvodů, mimo jiné i politických; některé z nich kolegyně Kerdová objasňuje. Přejdeme-li k historikům architektury, kteří se už tomuto tématu věnovali, pak prvenství asi patří Vladimíru Šlapetovi, který už výstavou *Praha 1900–1978* v Národním technickém muzeu v roce 1978 vysoce ocenil dílo Josefa Záscheho, manželů Oehlerových a ateliéru Mühlstein-Firth a pokračoval v této linii i ve svých dalších pracích z 80. let, mimo jiné o žácích Adolfa Loose v českých zemích. V roce 2003, když už tato látka dávno ztratila rysy tabu, na Šlapetu navázal Zdeněk Lukeš výstavou a knihou *Splátka dluhu*, jejíž diskutabilní metodu Lenka Kerdová ve své dizertaci stručně rozebírá. Podíváme-li se za hranice Prahy, pak k nejvýznamnějším pracím o německojazyčných architektech jistě patří knížka *Jiný dům* (1993) Jindřicha Vybírala, cenná svým pokusem rozlišit obecně charakter architektury Čechů a Němců v českých zemích v první třetině 20. století (progresivní/konzervativní), a kniha editorů Petra Pelčáka a Ivana Wahly *Brněnští němečtí architekti 1910–1945* (2012). Mnohé další publikace tohoto zaměření, v čele s knižně vydanou dizertací Pavla Prouzy *Vybudovali jsme...!* (2017) obhájenou na naší katedře, Lenka Kerdová uvádí. Snad by se k nim mohly přidat některé magisterské práce ze sesterské katedry olomoucké, o architektuře v Jablonci nad Nisou (Andrea Jakubcová, 2006), v České Lípě (Jitka Kubištová, 2010), v Novém Jičíně a okolí (Marika Rolinčinová, 2012) nebo v Chebu (Simona Marková, 2010), z nichž ta poslední by kolegyni Kerdovou nepochybně zaujala, protože se v mimořádné míře zabývá nejen stavbami a plány, nýbrž i publicistikou meziválečných německých architektů a jejími hlavními tématy, ke kterým patřilo bydlení, bytové družstevnictví a jeho státní podpora.

Cíl své dizertace Lenka Kerdová dobře vyjádřila na s. 188: odpovědět na otázku, na co všechno myslíme, když mluvíme o německé architektuře a vlivu německého kulturního prostředí. Zároveň však chtěla vybudovat důmyslnější metodu pro odpověď na tuto otázku než tu, s jakou přišla Lukešova *Splátka dluhu*, která prostě jen shrnula dohromady všechno od německy mluvících architektů a více už mezi nimi nerozlišovala. Autorčina dizertace naproti tomu poukázala na určitou škálu, ve které se její téma pohybuje, od architektů, kteří se vcelku jednoznačně identifikovali s německým prostředím přes složitý případ židovských německých architektů až po takové, jací byli bilingvní a pohybovali se na rozhraní německého a českého kulturního prostředí s určitou tendencí stát se součástí toho druhého a (řekněme) silnějšího. Svůj výzkumný plán si přitom autorka rozdělila do tří bloků, které tvoří nejprve sociokulturní pozadí tvorby německojazyčných architektů, poté charakteristiky několika typických osobností pražské německé scény a nakonec srovnání Prahy s několika městy v Německu, Rakousku, na Slovensku a v Maďarsku. Poté, co těmito bloky prošla a promyslela jejich tematiku, dospěla Lenka Kerdová k závěrečnému zobecnění na s. 293, v němž vyjmenovala příznačné rysy německojazyčné architektonické produkce v meziválečné Praze. Jsou to 1. slabá teoretická základna, a proto nesebevědomě vystavěný „příběh“; 2. žádné odborné periodikum, a tím spíše žádná tribuna pro potkávání českého a německého živlu; 3. když žádný teoretický program, tak ani styl se nestal hodnotou pro vyjádření názoru. Mezi Němci proto existovala větší (a velmi neavantgardní) povolnost k přáním stavebníka a jistá opozice k funkcionalismu, což kdysi v *Jiném domě* Jindřich Vybíral vyzvedl jako klad; konečně 4. útlak magistrátu v čele s českým nacionalistou Karlem Baxou a vůbec absence velkých veřejných zakázek, což německé architektky nutilo orientovat se téměř výhradně na soukromou sféru. Tyto závěry a jejich jasnou formulaci osobně pokládám za velký přínos autorčiny práce. Oceňuji však také její velký rozhled a osobitost její metody, u níž autorka nijak neskrývá intuitivní složku a obohatila ji na s. 14 i výtvarným projevem.

Můj pohled na dizertaci Lenky Kerdové je tedy velmi kladný, přečetl jsem si ji s velkou chutí. Mou povinností je však i upozornit na některá spíše marginální sporná místa.

S. 22: Baxova národně socialistická strana nebyla pravicová, nýbrž levý střed, pravicoví byli národní demokrati kolem Karla Kramáře.

S. 22, 175: Nezdá se mi, že Loosův žák Rudolf Wels mluvil napřed německy a pak že se přiklonil i k češtině. Jeho tatínek Šimon přece napsal své paměti česky a sám Wels psal už před první světovou válkou stati pro masarykovský deník *Čas*. Jistě k tomu řekne víc Welsova výstava připravovaná Davidem Vaughanem.

S. 38: Málo známou revui *Byt a umění* založil a zprvu redigoval architekt František Hála, Vladimír Novotný přišel až po něm.

S. 74, 76, 81, 82, 83, 85, 130: proč absentují obrázky?

S. 81: Soutěž z roku 1926 neřešila novou radnici (v Kaprově ulici), nýbrž jen novou radniční budovu s administrativní funkcí.

S. 123, 129: ne Lamp, ale Lampl.

s. 125: Loos nemohl žít v roce 1937, u Říhy doporučuji uvádět obě křestní jména (Josef Karel).

s. 167: Otto Kohn nemohl v letech 1918–1920 studovat u Gočára, nýbrž u Kotěry.

S. 188, 189 a jinde: doporučuji uvážít, jak psát německá města se vžitými českými názvy. Tyto české názvy, často velmi staré, lze pokládat za součást národního jazykového dědictví, není podle mě správné vzdávat se jich lehkomyšlně. Rozhodně však nelze používat obě varianty, například Hamburg/Hamburk.

S. 202: jistě jde o Hannese Meyera, nikoliv o Hanse.

S. 236: Winternitzova vila je tu přeceněna, Müllerova je mnohem důležitější.

S. 238: Karel Hannauer je tu uveden mezi neoklasicisty. Oni byli dva, otec (před Velkou válkou starosta Nuslí) a syn-funkcionalista, v neoklasicistním stylu mohl projektovat jenom otec.

s. 252: ošklivý tvar Odesse místo Oděse, k tomu viz s. 188.

s. 277: Čtenáři nebude jasné, co Lenka Kerdová míní pojmem „hmotovo(!)-půdorysné řešení se sníženým středním traktem“. Spíše jde o snížené příčné *křídlo*, nikoliv trakt. Mimochodem se toto řešení vzácně objeví i v produkci českých architektů, například Rudolfa Hraběte.

s. 295: výklad o úloze centra není srozumitelný.

s. 301: seznam literatury je bez ladu a skladu. Autorka v něm evidentně sleduje tok svého textu, ale to nejde, seznam musí být řazen buď chronologicky, anebo abecedně.

K třetímu bloku autorčiny dizertace o velkých městech bych snad ještě mohl připojit, že tato města by si zasloužila roztrdit na města vsutku německá (Berlín, Frankfurt, Mnichov) a na města s německým vlivem (Budapešť, Bratislava). Někteří čtenáři se možná budou tázat, proč mezi nimi není i Brno, to však můžeme nechat na debatu při obhajobě.

Některé uvedené námitky nepokládám za podstatné. Práci pokládám za velmi zdařilou a hodnotnou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji výběrné hodnocení. Pokud by ji však autorka chtěla vydat knižně, což důrazně doporučuji, její text by měl projít jazykovou redakcí.

prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc., v Praze 4. 10. 2020